

VICTOR EFTIMIU

RINGALA

DRAMA ISTORICA IN CINCI ACTE

Cînd, după premiera din 11 martie 1915, la Teatrul Național, a dramei istorice *Ringala* de Victor Eftimiu, Secțiunea literară a Academiei Române cerea scoaterea de pe afiș a unei piese lipsite de fundament documentar, se isca prima discuție publică vizînd raportul ficțiune-fidelitate istorică în dramaturgia de evocare.

Victor Eftimiu avea 26 de ani (i se jucaseră *Inșir'țe mărgărite*, *Cocoșul negru*, *Akim*) și cunoștea o ascensiune literară fără precedent. Tenace, cultivat, distins, scriitorul provenea din cercurile ardelene ale lumii literare bucureștene; verbul mușcător al unor Ilarie Chendi și Octavian Goga i-a înfuriat înnăscuta chemare pentru polemică.

Campaniile în jurul paternității dramei *Vlaicu Vodă* l-au incitat la scrierea — în replică — a unei piese care să păstreze doar cadrul general al epocii inspiratoare, „materia” subiectului fiind exclusiv extrasă din fantezia creatoare.

Gestul, socotit iconoclast în acel timp de rigori literare — ochiul sever al moralizatorilor cenzura mai ales crudele metafore argeziene —, este totuși incuviințat de... Titu Maiorescu (cf. V. Eftimiu — *Amintiri și polemică*, Cultura românească, 1942). În casa lui Iacob Negruzzi, lectura dramei *Ringala* provoacă entuziasm. Venerabilii junimiști sînt încințați de tehnica teatrală a textului, fără să cerceteze fidelitatea față de adevărul istoric al epocii lui Alexandru cel Bun. (Există un

* „Ringala” de Victor Eftimiu

PERSONAJUL ISTORIC

între
document
și
ficțiune

RINGALA*

precedent ilustra: aprobaseră, cu cîteva decenii în urmă, *Sărmanul Dionis* eminescian, cu inadvertențe documentare privind tot vremea lui Alexandru cel Bun.)

Uitata piesă în cinci acte, în proză, nu ne mai spune azi prea mult. Să reținem numai, pentru necesitățile demonstrației, esențialul. Conflictul religios pe care se întemeiază — *Ringala* Iagelona, soția voievodului moldav Alexandru cel Bun, este o fanatică agentă a papalității — trebuia să ofere, în intenția lui Eftimiu, substanță pentru o acțiune amplă. Autocrata *Ringala* (variantă a Doamnei Clara) domină curtea suceveană, urzește pieirea boierilor patrioți, convertește pe însuși mitropolitul la credința Apusului, în fine, încearcă să-și suprimie iubitul — toate acestea, sub privirile neputincioase ale domnitorului. Fără să uzeze de arta disimulării politice, ca *Vodă Vlaicu*, Alexandru devine (în actul V!) autoritar și patetic, pentru o forțată apoteoză de final.

Așadar, dramaturgul a vrut să reliefeze, prin doamna *Ringala*, un temperament dramatic, să facă un exercițiu de intensitate temperamentală printr-un personaj istoric (mișcat într-un cadru de epocă modelat după acest personaj).

Numai că superbul gest era făcut prea devreme, într-o dramaturgie născută de curînd, dintr-un viguros curent tradiționalist. Avertismentul publicistic al autorului întărită și mai mult spiritele: „*Ringala* este plină de «greșeli istorice»... Cred însă că anumite lipsuri de «adevăr istoric» nu micșorează valoarea literară

și teatrală a unei opere dramatice" (apud Flacăra", 23/1915). Gîndul lui Eftimiu se îndreaptă — cum avea să mărturisească mai târziu — spre Shakespeare, Victor Hugo, Schiller, care ignoraseră și ei, deseori, precizia documentară.

Replica, promptă, vine de la... modernul E. Lovinescu. Criticul cere păzirea canoanelor genului: „Operele literare ce-și scot subiectul din trecut trebuie deci să observe culoarea istorică. Altfel n-ar avea nici un cuvînt să se îndrepte spre trecut. Cînd se încheagă în jurul unei figuri mari a neamului, se cuvine să observe și adevărul istoric" („Flacăra", 21 martie 1917).

N. Iorga, eruptiv, mereu temător că Teatrul Național își uită „misiunea", provoacă o discuție la Academie. El și Dimitrie Onciul combat lipsa de „adevăr" din text. Iorga vede pe Alexandru cel Bun — socotit de el „adevărul întemeietor al Moldovei" — înfățișat în piesă „ca un bătrîn căzut în copilărie, în umbra căruia se desfășoară anarhia cea mai desăvîrșită." Impresia generală îl oripilează: „Moldova pare alcătuită din adunarea tuturor neamurilor pribegite." D. Onciul identifică un „sfruntat" neadevăr: în Divanul țării nu puteau să se așeze episcopul catolic și cel armenesc! Greșelile „sînt jignitoare pentru sentimentul nostru național".

În schimb, Iacob Negruzzi citește drama „din punct de vedere literar", găsind că „este de mare valoare." Nu-l reține faptul că „Alexandru cel Bun este înfățișat la început în adevăr cam slab, cam supus influenței soției sale", căci spre sfîrșit „își reia figura măreață pe care o cunoaștem din istorie și piesa se termină foarte dramatic." Totuși, Duiliu Zamfirescu întocmește protestul academic pentru forul ministerial, și piesa este interzisă (Analele Academiei Române, Seria II, Tom XXXVII, 1914—1915).

Se observă limpede că dramaturgia noastră istorică se afla — în preajma

primului război mondial — sub zodhia „adevărului documentar". Era culminația curentului romantic-autohton pornit din celălalt veac. Literatura interbelică va deschide alte orizonturi și teatrului istoric.

Ceea ce va deveni obișnuit în dramaturgia de peste cîteva decenii — „contemporaneizarea" conflictului, înzestrarea personajului istoric cu o gîndire modernă, estomparea atmosferei de epocă pentru a se reliefa caracterul eroului etc. — erau, desigur, în 1915, „impietați".

V. Eftimiu este, prin piesa sa *Ringala*, un precursor uitat al autorilor de teatru istoric de azi, seduși mai ales de propria lor imagine despre eroul cînat în acțiune — chemat nu din praful arhivelor, ci din fecunda imaginație și din credința în puterea pilduitoare a istoriei.

Lor, acestor dramaturgi, le-a dat dreptate — chiar la premiera *Ringalei!* — Tudor Arghezi, întrezărindu-i parcă la zenit: „Și, în definitiv, ce-i această chestiune de «adevăr»? Partea lui într-o emoție și într-o operă de artă este redusă la rolul de simplă noțiune, credem, relativă. Adevărul nu interesează mai mult decît minciuna sau fățărnicia atunci cînd nu este căutat prin el însuși. Unde mai punem că adevărul e o simplă atitudine a unei împrejurări care ar fi putut avea altele o mie într-alt fel — și unde mai punem că adevărul e mai mult o metodă decît un rezultat", („Cronica", nr. 10, 1915).

Dar, să nu anticipăm! Înainte de a trece hotărul într-o altă etapă a dramaturgiei noastre de evocare, să restituim memoriei un personaj și o piesă în care echilibrul dintre documentare și ficțiune amintește de înaintași. Ioan Vodă cel Cumplit din *Letopiseții* lui Mihail Sorbul nu anunța „personajele de avangardă" din *Patima roșie!*

Ionuț NICULESCU

telex-,,teatrul"●telex-,,teatrul"●telex-,,teatrul"

FAIMA are plăcuta sarcină să mulțumească, în numele întregii redacții, tuturor celor care au adresat urări de bine cu prilejul Anului Nou redactorilor și colaboratorilor revistei „Teatrul". ● În vreme ce ritmul premierei lor continuă susținut la Teatrul Mic, un spectacol mai vechi, Efectul razelor gamma asupra anemone-

lor își încetează seria reprezentărilor la cea cu numărul 269. ● După Logodnica de Alexandru Sever, în regia lui Cătălin Naum și scenografia lui Puiu Antemir, la Teatrul de Stat din Reșița se află în pragul premierei ospățul generalilor de Boris Vian, în regia lui Mihai Manolescu. ● Un important eveniment editorial: a

apărut volumul I al Operele complete de Shakespeare, ediție îngrijită de Leon Levișki și Dan Duțescu. Admirabila inițiativă aparține Editurii „Univers". ● Teatrul de Stat din Arad a efectuat un turneu în districtul Beékés din R. P. Ungară, cu spectacolul Tache, Ianke și Cadîr de Victor Ion Popa, a cărui regie o semnează artistul emerit Gh. Leahu. ●